

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

**ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ ТА
ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ІМЕНІ ГЕРОЇВ КРУТ**

Кафедра бойового застосування підрозділів зв'язку

**ОРГАНІЗАЦІЯ ФЕЛЬД'ЄГЕРСЬКО-
ПОШТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ**

КУРС ЛЕКЦІЙ

Київ – 2025

Пуштарик О. С., Нестеров О. М. Організація фельд'єгерсько-поштового зв'язку: курс лекцій. — К.: ВІТІ, 2025. — 48 с.

Курс лекцій з навчальної дисципліни “Організація фельд'єгерсько-поштового зв'язку”, який відповідає робочій програмі цієї дисципліни. Навчальна дисципліна є освітнім компонентом освітньо-професійної програми підготовки слухачів, які навчаються за спеціальністю: К5 Військове управління (за видами збройних сил) для здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

В курсі лекцій розглянуті основи організації, функціонування та забезпечення фельд'єгерсько-поштового зв'язку (ФПЗ) в умовах сучасних бойових дій; вміння і навички, необхідні при вирішенні складних завдань з розгортання, маскування, технічного забезпечення, зв'язку та захисту ФПЗ в бойовій обстановці; знання порядку роботи органів військового управління, особливостей організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку та функціонування в різних умовах оперативної обстановки, з урахуванням сучасного досвіду бойових дій.

Автори:

Пуштарик О.С. – викладач кафедри Бойового застосування підрозділів зв'язку Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут;

Нестеров О.М. – доктор філософії К5, начальник кафедри Бойового застосування підрозділів зв'язку Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут.

Рецензенти:

Ольшанський В.В. – доктор філософії, заступник начальника кафедри Бойового застосування підрозділів зв'язку Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут;

Клімович С. О. – канд. техн. наук, начальник кафедри захисту інформації в телекомунікаційних системах та мережах Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут.

Рекомендовано до друку Вченою радою Військового інституту телекомунікацій та інформатизації ім. Героїв Крут (протокол № __ від ____ 2025 року).

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ЛЕКЦІЯ № 1	
Загальні положення з організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку в Збройних Силах України	5
ЛЕКЦІЯ № 2	
Склад сил і засобів фельд'єгерсько-поштового зв'язку. Озброєння, військова техніка фельд'єгерсько-поштового зв'язку.....	14
ЛЕКЦІЯ № 3	
Організація управління фельд'єгерсько-поштовим зв'язком	19
ЛЕКЦІЯ № 4	
Порядок та особливості організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку у військових частинах	28
ЛЕКЦІЯ № 5	
Оперативно-технічна служба на вузлах (станціях) фельд'єгерсько-поштового зв'язку	39

ВСТУП

Роль і значення зв'язку у військовій справі важко переоцінити. Його стан і робота істотно визначають оперативність управління, а виходить, і ефективність бойового застосування всіх засобів збройної боротьби. Тому що зволікання з передачею оперативної інформації і з реакцією на розвиток подій у веденні бойових дій може призвести до втрати ініціативи й, у кінцевому рахунку, до поразки.

Зростаюче значення засобів фельд'єгерсько-поштового зв'язку для забезпечення Збройних Сил України секретними та поштовими відправленнями висуває для рішення, в першу чергу, не тільки питання їх бойового застосування, але й питання теорії і практики обробки, доставки та видачі секретних і поштових відправлень.

Система фельд'єгерсько-поштового зв'язку будь-якої ланки управління Збройних Сил України — це частина системи управління військами, яка являє собою організаційно-технічне об'єднання сил і засобів зв'язку, призначених для обробки, доставки й обміну секретними та поштовими відправленнями, газетами, журналами і літературою органам військового управління.

Тому, сучасному військовому спеціалісту фельд'єгерсько-поштового зв'язку для успішного вирішення задач по забезпеченню Збройних Сил України секретними і поштовими відправленнями необхідно мати не тільки високий рівень тактичної, спеціально-технічної, тактико-спеціальної підготовки, але і добре володіння питаннями організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку, питаннями прийому, обробки, доставки секретних і поштових відправлень.

Загальні положення з організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку в Збройних Силах України

Навчальні та виховні цілі: Навчити курсантів основам організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку на вузлах і станціях фельд'єгерсько-поштового зв'язку. Сформувати основи і принципи організації, планування, забезпечення та застосування фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України в мирний час та особливий період. Прищепити командирські, практичні навички із забезпечення фельд'єгерсько-поштового зв'язку в тактичній і оперативній ланці управління. Виховувати у курсантів почуття високої відповідальності за забезпечення зв'язку під час захисту своєї Батьківщини.

Навчальні питання:

1. Завдання фельд'єгерсько-поштового зв'язку та вимоги, що висуваються до нього.
2. Принципи і способи організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку.

Виклад основного матеріалу

Вступ

Щоб добре зрозуміти основні положення фельд'єгерсько-поштового зв'язку (далі — ФПЗ), ви повинні спочатку зрозуміти основні функції, які він виконує.

Це заняття описує визначення ФПЗ, завдання, які він виконує, вимоги, що висуваються до нього, принципи і способи організації ФПЗ. Значна частина заняття присвячена основним поняттям для подальшого якісного вивчення даної дисципліни.

1. Завдання фельд'єгерсько-поштового зв'язку та вимоги, що висуваються до нього

ФПЗ Збройних Сил України — вид військового зв'язку, призначений для забезпечення управління військового зв'язку, що призначений для забезпечення управління військами шляхом доставки рухомими засобами штабам оперативних командувань, бригад, військових частин (кораблів), установам, військовим навчальним закладам, підприємствам та організаціям секретних і поштових відправлень (телеграм), а також для створення постійно діючого поштового і телеграфного зв'язку особового складу Збройних Сил України (далі — ЗС України) з населенням країни.

ФПЗ є видом військового зв'язку.

Силами і засобами ФПЗ приймаються, обробляються і доставляються (пересилаються) секретні, поштові відправлення і телеграми.

Секретні відправлення — пакети з бойовими та іншими цілком таємними і таємними документами, посилки і пакунки з технікою, що мають гриф: “Особливої важливості”, “Цілком таємно” і “Таємно”.

Поштові відправлення — несекретні службові документи і особиста кореспонденція, заклеєна в конверти і адресована згідно з вимогами, що висуваються до оформлення листів, а також бандеролі, посилки з військово-навчальною літературою та іншими, дозволеними до пересилання вкладеннями, грошові поштові перекази і періодичні видання.

Телеграми на адресу військової частини приймаються тільки однієї категорії — “звичайна”.

Секретні і поштові відправлення військових частин є військовим вантажем. Фельд'єгері, які доставляють і супроводжують секретні та поштові відправлення, несуть персональну відповідальність за зберігання і вручення їх за призначенням.

Із загальних завдань, що покладаються на систему зв'язку, впливають **завдання ФПЗ**, основними з яких є:

приймання, оброблення та доставка таємної і нетаємної кореспонденції, таємних виробів, періодичних видань, інших видів поштових відправлень, що адресовані військовим частинами та установам;

приймання, оброблення та доставка за призначенням таємної і нетаємної кореспонденції, упаковок із таємною технікою, що надсилається від військових частин та установ, а також встановлених видів поштових відправлень від особового складу цих військових частин та установ;

експедирування у війська періодичних видань і літератури за рознарядками вищих штабів.

Найважливішими **вимогами**, що висуваються до ФПЗ під час ведення бойових дій, є:

- своєчасність;
- стійкість;
- безпечність.

Беззаперечне виконання вищезазначених вимог досягається **мобільністю** сил і засобів та їх **постійною готовністю** до дій.

Своєчасність ФПЗ характеризується його можливістю забезпечити обробку та доставку секретних і поштових відправлень у визначені строки.

Своєчасність ФПЗ досягається:

точним виконанням графіка роботи рухомих засобів і визначених строків приймання, обробки та відправлення секретних і поштових відправлень;

доставкою термінових секретних відправлень черговими засобами поза графіком;

широким використанням засобів механізації та автоматизації виробничих процесів і уніфікованих форм обліково-звітних документів;
організацією, при необхідності, безпосереднього обміну секретними відправленнями між штабами і пунктами управління;
високою спеціальною підготовкою особового складу;
високою маршовою підготовкою і постійним підтриманням у справному стані транспортних засобів частин ФПЗ.

Стійкість ФПЗ характеризується його можливістю безперебійно виконувати свої завдання в умовах впливу зброї масового ураження противника.

Стійкість ФПЗ досягається:

організацією безперервного управління вузлами, станціями та обмінними пунктами ФПЗ;

постійним знанням стану доріг, посадочних майданчиків і технічного стану рухомих засобів;

своєчасною підготовкою посадочних майданчиків для вертольотів зв'язку;

комплексним використанням різноманітних рухомих засобів згідно з їх тактико-технічними даними, особливостями місцевості та умовами обстановки;

єдністю організації та узгодженістю роботи всіх органів і частин ФПЗ;

підготовкою і використанням запасних маршрутів руху рухомих засобів, обхідних напрямлень доставки секретних і поштових відправлень, а також здійсненням маневру існуючими силами і засобами;

своєчасністю переміщення вузлів і станцій ФПЗ та їх взаємозамінністю у випадку виходу з ладу;

наявністю резерву сил і засобів ФПЗ.

Безпечність ФПЗ характеризується його спроможністю забезпечити запобігання захопленню противником секретних і поштових відправлень, введенню фальшивої інформації та протидію йому в отриманні даних про систему пунктів управління, їх дислокацію та інших даних, що становлять державну таємницю.

Безпечність ФПЗ досягається:

персональною відповідальністю посадових осіб за зберігання прийнятих до пересилки секретних і поштових відправлень;

суворим дотриманням правил адресування кореспонденції;

суворим дотриманням правил прийняття, обробки, доставки і вручення адресатам усіх видів секретних і поштових відправлень;

організацією контрольно-диспетчерської служби за рухом рухомих засобів на маршрутах доставки секретних і поштових відправлень;

охороною секретних і поштових відправлень, що доставляються, їх знищенням за встановленим порядком при загрозі захоплення противником;

проведенням заходів ретельного маскуванню місць розташування сил і засобів ФПЗ;

обладнанням прихованих підходів (під'їздів) до місць розміщення вузлів, станцій і обмінних пунктів ФПЗ;
періодичною зміною маршрутів доставки.

Постійна готовність сил і засобів ФПЗ характеризується їх спроможністю негайно приступити до виконання своїх завдань у будь-яких умовах обстановки.

Постійна готовність сил і засобів ФПЗ досягається:

своєчасною постановкою завдань частинам і підрозділам ФПЗ з урахуванням часу, необхідного на їх виконання;

знанням місць розміщення пунктів управління, вузлів, станцій і обмінних пунктів ФПЗ, аеродромів і посадочних майданчиків вищого штабу, підлеглих і взаємодіючих військ;

проведенням організаційних і технічних заходів щодо підготовки та підтримання в справному стані рухомих засобів, правильністю їх експлуатації і швидким відновленням після пошкодження;

своєчасною припискою (випискою) військових частин та установ до вузлів (станцій) ФПЗ і підприємств зв'язку, чіткою організацією дислопоштового обліку.

Мобільність сил і засобів ФПЗ характеризується їх спроможністю своєчасно розгортатися, згортатися, перемішуватися і змінювати структуру мережі ФПЗ відповідно до обстановки, що склалася.

Мобільність сил і засобів ФПЗ досягається:

правильним усвідомленням завдання, поставленого старшим начальником, і чіткою постановкою його підлеглим;

виконанням нормативів щодо розгортання вузлів і станцій ФПЗ;

можливістю виконувати поставлені завдання у складних умовах і в будь-який час року і доби.

ФПЗ має **позитивні якості**, які в деяких випадках ставлять його на перше місце серед інших видів зв'язку, що використовуються для управління військами.

ФПЗ дозволяє:

доставляти у справжньому вигляді практично необмежену кількість секретних документів;

забезпечити високу потаємність змісту секретних відправлень, які доставляються без витрати часу на їх шифрування і дешифрування;

забезпечити широку доступність для командирів і штабів у використанні цього виду зв'язку, оскільки він не потребує дотримання будь-яких форм викладення інформації та не обмежує її обсяги.

2. Принципи і способи організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку

Принципи організації ФПЗ наступні.

ФПЗ організовується згідно з замислом (рішенням) командувача, командира військової частини на операцію, розпорядженням зі зв'язку вищого штабу, вказівками начальника штабу військової частини, виходячи з наявності сил та засобів ФПЗ, а також з урахуванням можливого впливу противника.

ФПЗ організовується, як правило, силами та засобами вищого командира (штабу). При цьому у всіх випадках повинна передбачатися можливість доставки секретних відправлень на одну інстанцію нижче.

Відповідальність за організацію ФПЗ з підлеглими штабами (військовими частинами) покладається на вищий штаб. При необхідності, а також для доставки позачергових і термінових документів, використовуються засоби підлеглих штабів. При порушенні ФПЗ й вищий, й підлеглий штаби зобов'язані вжити заходів щодо його відновлення.

ФПЗ між взаємодіючими військами встановлюється за вказівкою вищого штабу. При цьому ФПЗ взаємодії між військовими частинами, діючими назустріч один одному, на відміну від інших родів та видів військового зв'язку, які встановлюються засобами кожного із суб'єктів взаємодії, встановлюється, як правило, засобами старшого штабу. ФПЗ між сусідніми військовими частинами встановлюється, як правило, силами і засобами правого сусіда.

Тираж центральних газет оперативних командувань, бригад, в/ч, а також журнали та інші друковані видання доставляються на вузли і станції ФПЗ силами і засобами відповідних видань.

Способи організації ФПЗ наступні.

Залежно від умов обстановки, характеру завдань, що виконуються військами, взаємного віддалення пунктів управління, а також від наявності і стану рухомих засобів, ФПЗ може бути організовано за напрямками, за круговими маршрутами та за віссю, а також із використанням цих способів комбіновано.

Організація ФПЗ має бути єдиною для всіх органів військового управління ЗС України і досягається централізованим керівництвом і використанням всіх сил і засобів військових частин та підрозділів ФПЗ.

Напрямок ФПЗ – спосіб організації ФПЗ рухомими засобами тільки між двома пунктами управління (далі — ПУ) (командирами, штабами), при якому кореспонденція доставляється по окремому маршруту (рис. 1).

Цей спосіб застосовується для організації ФПЗ з військовими частинами, що виконують найбільш важливі задачі.

Переваги:

забезпечення найбільш швидкої доставки всіх видів секретних і поштових відправлень.

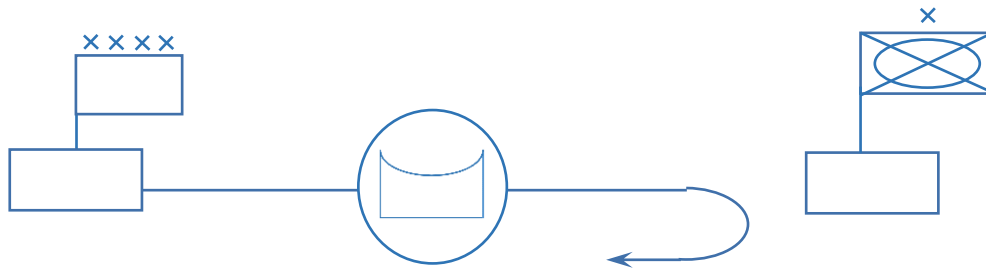

Рис. 1. Напрямок ФПЗ

Недоліки:

необхідність залучення великої кількості рухомих засобів і особового складу.

Круговий маршрут ФПЗ – спосіб організації ФПЗ рухомими засобами старшого ПУ (командира, штабу) з трьома і більше ПУ (командирами, штабами), при якому кореспонденція доставляється на ПУ одним рейсом послідовно залежно від їх розташування на місцевості (маршруті) (рис. 2).

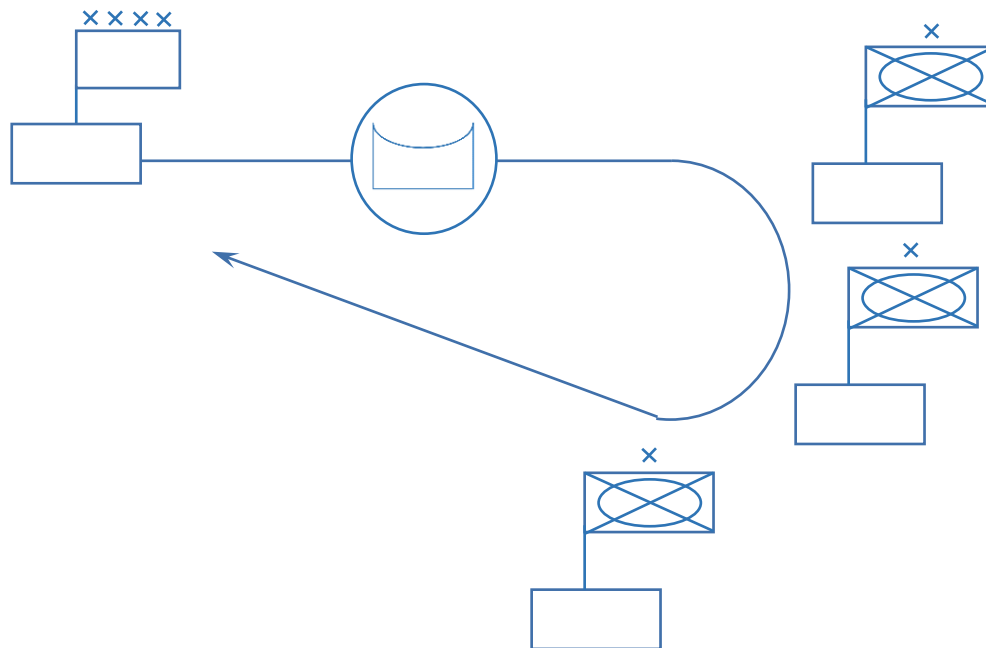

Рис. 2. Круговий маршрут ФПЗ

Цей спосіб застосовується, як правило, при обмеженій кількості рухомих засобів зв'язку і забезпечує доставку всіх видів відправлень у більш тривалі терміни.

Послідовність доставки і строки обміну військовою кореспонденцією на кругових маршрутах, залежно від місця розміщення штабів і ступеня терміновості документів, можуть змінюватися.

Вісь ФПЗ – спосіб його організації з двома і більше ПУ (командирами, штабами), при цьому адресовані їм секретні та поштові відправлення доставляються через обмінний пункт, який розгортається у визначеному місці за розпорядженням вищого штабу (рис. 3).

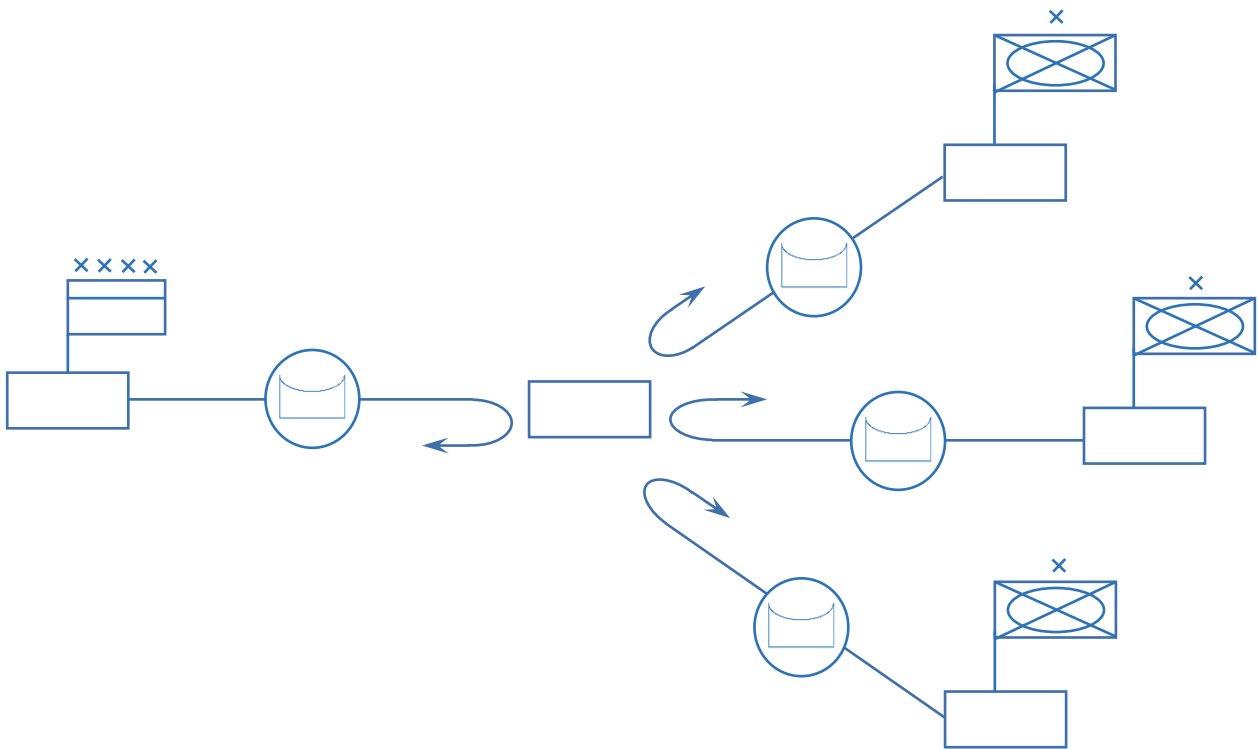

Рис. 3. Вісь ФПЗ

Цей спосіб організації ФПЗ застосовується, як правило, з угрупованням військ, що діють на окремих напрямках, або з військами, що знаходяться на значній відстані від головних сил.

Цей спосіб застосовується при обмежених силах і засобах ФПЗ та потребує більш тривалих строків доставки і обміну секретними та поштовими відправленнями. Може застосовуватись для скорочення термінів доставки військової кореспонденції на інформаційному напрямку.

Рекомендована література

1. Про поштовий зв'язок: Закон України від 28.05.2003 № 10-рп/2003.
2. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2000 № 03. Частина 1.
3. Про затвердження тимчасової настанови з оперативної роботи органів військового управління: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 04.01.2017 № 01. Частина I.
4. Настави з оперативної роботи штабів, затверджена наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 29.06.2016 № 08. Частина II (військова частина).
5. Про затвердження інструкції про порядок замовлення, виготовлення, поводження з печатками, штампами, та атестатами фельд'єгерсько-поштового зв'язку: наказ Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 644.

6. Інструкції з організації надання органам військового управління, військовим частинам, військовим навчальним закладам, установам, організаціям ЗС України, структурним підрозділам апарату МО України та ГШ ЗС України дійсних та умовних найменувань і правила їх застосування, затверджені наказом Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 646/ДСК.

7. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 09.10.2002 № 80. Частина 2.

8. Про затвердження Інструкції з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 05.02.2004 № 15.

9. Про затвердження Збірника типових комплектів, обладнання та розхідних матеріалів для організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку в органах військового управління, військових частинах, установах та організаціях Міністерства оборони України та Збройних Сил України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 13.06.2016 № 249.

10. Організація військового зв'язку: навч. посіб. — Вид. 2-ге, випр. — К., 2021.

11. ДДП 6-26.22. Настанова «Зі зв'язку Збройних Сил України» від 05.01.2025.

12. Збірник єдиних нормативів і навчальних завдань для військ зв'язку Збройних Сил України. — К., 2017.

13. ДДП 6-106. Настанова «З фельд'єгерсько-поштового зв'язку Збройних Сил України» від 28.12.2024.

Контрольні запитання

1. Завдання, що покладаються на фельд'єгерсько-поштовий зв'язок у Збройних Силах України.

1. Приймання, оброблення та доставка таємної і нетаємної кореспонденції, таємних виробів, періодичних видань, інших видів поштових відправлень, що адресовані військовим частинам та установам.

2. Приймання, оброблення та доставка за призначенням таємної і нетаємної кореспонденції, упаковок із таємною технікою, що надсилається від військових частин та установ, а також встановлених видів поштових відправлень від особового складу цих військових частин та установ.

3. Експедирування у війська періодичних видань і літератури за рознарядками вищих штабів.

4. Всі відповіді вірні.

2. Вимоги, що висуваються до фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України.

1. Своєчасність. Стійкість. Безпечність.
2. Своєчасність. Якість. Достовірність.
3. Своєчасність. Достовірність. Скритність.
4. Всі відповіді вірні.

3. Фельд'єгерсько-поштовий зв'язок організовується згідно із замислом (рішенням) командувача, командира військової частини на операцію, розпорядженням зі зв'язку вищого штабу, вказівками начальника штабу військової частини, виходячи з:

1. Наявності сил і засобів фельд'єгерсько-поштового зв'язку, а також з урахуванням можливого впливу противника.
2. Наказу на зв'язок.
3. Можливостей мережі фельд'єгерсько-поштового зв'язку.
4. Всі відповіді вірні.

4. Способи організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України.

1. Напрямок. Круговий маршрут. Вісь.
2. Маршрут. Обмінний пункт. Вісь.
3. Рокада. Круговий маршрут. Вісь.
4. Всі відповіді вірні.

Склад сил та засобів фельд'єгерсько-поштового зв'язку. Озброєння, військова техніка фельд'єгерсько-поштового зв'язку

Навчальні та виховні цілі: Навчити курсантів основам організації ФПЗ на вузлах і станціях ФПЗ. Сформувати основи і принципи організації, планування, забезпечення та застосування ФПЗ у ЗС України в мирний час та особливий період. Прищепити командирські, практичні навички із забезпечення ФПЗ в тактичній і оперативній ланці управління. Виховувати у курсантів почуття високої відповідальності за забезпечення зв'язку під час захисту своєї Батьківщини.

Навчальні питання:

1. Військові частини і підрозділи ФПЗ.
2. Рухомі засоби ФПЗ.

Виклад основного матеріалу

Вступ

Щоб добре зрозуміти основні положення ФПЗ, ви повинні спочатку зрозуміти основні функції, які він виконує.

Це заняття описує визначення ФПЗ, завдання, які він виконує, вимоги, що висуваються до нього, принципи і способи організації ФПЗ. Значна частина заняття присвячена основним поняттям для подальшого якісного вивчення даної дисципліни.

1. Військові частини і підрозділи ФПЗ

До частин і підрозділів ФПЗ належать:

- вузли ФПЗ центрального підпорядкування;
- вузли і станції ФПЗ родів ЗС України, військових частин і гарнізонів;
- відділення ФПЗ деяких військових частин.

Вузли і станції ФПЗ утримуються на окремих штатах.

Станції (обмінні пункти) ФПЗ ПУ родів ЗС України та оперативних командувань організаційно входять до складу вузлів ФПЗ родів ЗС України та оперативних командувань.

Станції ФПЗ військових частин організаційно входять до складу військових частин, які вони обслуговують, але утримуються на окремих штатах.

Станції ФПЗ гарнізонів утримуються на окремих штатах і обслуговують військові частини та установи, що дислокуються на території гарнізонів.

Вузли ФПЗ центрального підпорядкування забезпечують ФПЗ Міністерству оборони України і Генеральному штабу ЗС України і штабам видів ЗС України, оперативним командуванням, військовим частинам та установам Міністерства оборони України. Крім того, вузли ФПЗ центрального підпорядкування доставляють у війська періодичну пресу, військово-навчальну, виховну літературу, листівки та інші друковані видання, різного роду форми документів, кінофільми за рознарядками департаментів і головних управлінь (управлінь) Міністерства оборони України та Генерального штабу ЗС України.

Вузол ФПЗ виду ЗС України здійснює приймання від управлінь, відділів і служб штабу Виду ЗС України, оперативних командувань і приписаних до нього військових частин та установ, усієї вихідної від них кореспонденції, обробку і направлення за призначенням, а також доставку і вручення їм отриманих від вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку вхідних секретних і поштових відправлень.

Крім того, вузол ФПЗ доставляє у військові частини та установи всі види літератури і періодичної преси.

Вузол ФПЗ армійського корпусу здійснює приймання від управлінь, відділів (відділень) і служб штабу армійського корпусу і приписаних до нього військових частин та установ усієї вихідної від них кореспонденції, її обробку і направлення за призначенням, а також доставку і вручення їм отриманих від вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку вхідних секретних і поштових відправлень.

Крім того, вузол ФПЗ доставляє у військові частини та установи всі види літератури і періодичної преси.

Начальник вузла (станції) ФПЗ армійського корпусу підпорядковується начальнику зв'язку армійського корпусу і відповідає за своєчасне розгортання і роботу вузла (станції) ФПЗ, за отримання, обробку та доставку секретних і поштових відправлень.

Станції ФПЗ військових частин і гарнізонів забезпечують ФПЗ відповідних штабів і поштовий зв'язок усього особового складу штабів, з'єднань і приписаних до станції військових частин та установ.

Станції ФПЗ військових частин організаційно входять до складу в/ч, які вони обслуговують, але утримуються на самостійних штатах.

Станції ФПЗ гарнізонів утримуються на самостійних штатах і обслуговують військові частини та установи, що дислокуються на території гарнізонів.

Станції ФПЗ проводять:

отримання секретних і поштових відправлень від управлінь, відділів (відділень) і служб штабів (центрів та груп ПУ) і приписаних військових частин та установ, а також отримання поштових відправлень від особового складу, обробку і доставку їх на вузли (станції) ФПЗ, підприємства зв'язку (за місцем приписки);

отримання від вузлів (станцій) ФПЗ, підприємств зв'язку (за місцем приписки) секретних і поштових відправлень, обробку і доставку їх управлінням, відділам (відділенням) і службам штабів (центрам та групам ПУ), а також військовим частинам та установам, приписаним до станції ФПЗ, своїми засобами або засобами військових частин.

Відділення ФПЗ — у військових частинах (полках).

2. Рухомі засоби ФПЗ

Для доставки кореспонденції використовуються транспортні засоби частин ФПЗ, військових частин, транспортні засоби, орендовані частинами ФПЗ у державного комітету зв'язку та інформатизації України, Державної адміністрації залізничного транспорту України “Укрзалізниця”, а також авіаційні засоби військово-транспортної авіації ЗС України.

До засобів ФПЗ відносяться:

- рухомі засоби;
- обладнання: поштообробне (штемпелювальні, листосортувальні машини),
 - підйомно-транспортне (кран-балки, підйомники, конвеєри, поштові візки, контейнери),
 - допоміжне (типові вікна обміну поштою, викидачі вантажів, обезпилювальні машини),
 - обладнання для обслуговування клієнтів (поштово-касові і маркірувальні машини, поштові ваги),
 - засоби малої механізації (електромагнітні штемпелювальні апарати, машини для підшивки документів, оргтехніка),
 - виробничі меблі (сортувальні шафи, виробничі столи),
 - поштове майно (іменні речі, сейфи, поштова тара);
- експлуатаційні та пакувальні матеріали (книги, зошити, бланки, ярлики, папір обгортковий, сургуч, шпагат);
- канцелярське приладдя.

Доставка у війська і з військ армійського корпусу усіх видів секретних і поштових відправлень здійснюється **рухомими засобами ФПЗ**.

До рухомих засобів відносяться:

- авіаційні (літаки і вертольоти);
- наземні (бронетранспортери, автомобілі, мотоцикли та ін.);

- морські (посильні судна (катери));
- залізничні (поштові (багажні) вагони, купе пасажирських поїздів) та інші засоби доставки (транспортування), що використовуються для забезпечення військ ФПЗ.

Доставка кореспонденції адресатам здійснюється відповідно до графіка роботи рухомих засобів ФПЗ і схеми маршрутів. Під час доставки кореспонденції військовим частинам і установам, від них одночасно приймається кореспонденція. Особа, яка уповноважена для доставки секретних відправлень незалежно від її штатної посади, називається фельд'єгером.

На окремих напрямках перевезення кореспонденції може здійснюватися в окремих купе пасажирських поїздів (поштових, багажних вагонах). Супроводження кореспонденції здійснюється екіпажами частин ФПЗ.

Сили та засоби ФПЗ утворюють мережу ФПЗ.

Мережа ФПЗ — сукупність вузлів, станцій, обмінних пунктів, засобів доставки (рухомих засобів) ФПЗ та маршрути їх руху, що призначена для приймання, обробки та доставки секретних і поштових відправлень.

Мережа ФПЗ призначена для забезпечення управління військами шляхом доставки рухомими засобами штабам оперативних командувань, військових частин (кораблів), установам, військовим навчальним закладам, підприємствам та організаціям секретних і поштових відправлень (телеграм), а також для створення постійно діючого поштового і телеграфного зв'язку особового складу ЗС України з населенням країни.

Вона складається з вузлів (станцій, обмінних пунктів) ФПЗ, засобів доставки (наземних, повітряних, морських) та призначених маршрутів їх руху.

Варіант Схеми організації ФПЗ приведений на рисунку 1.

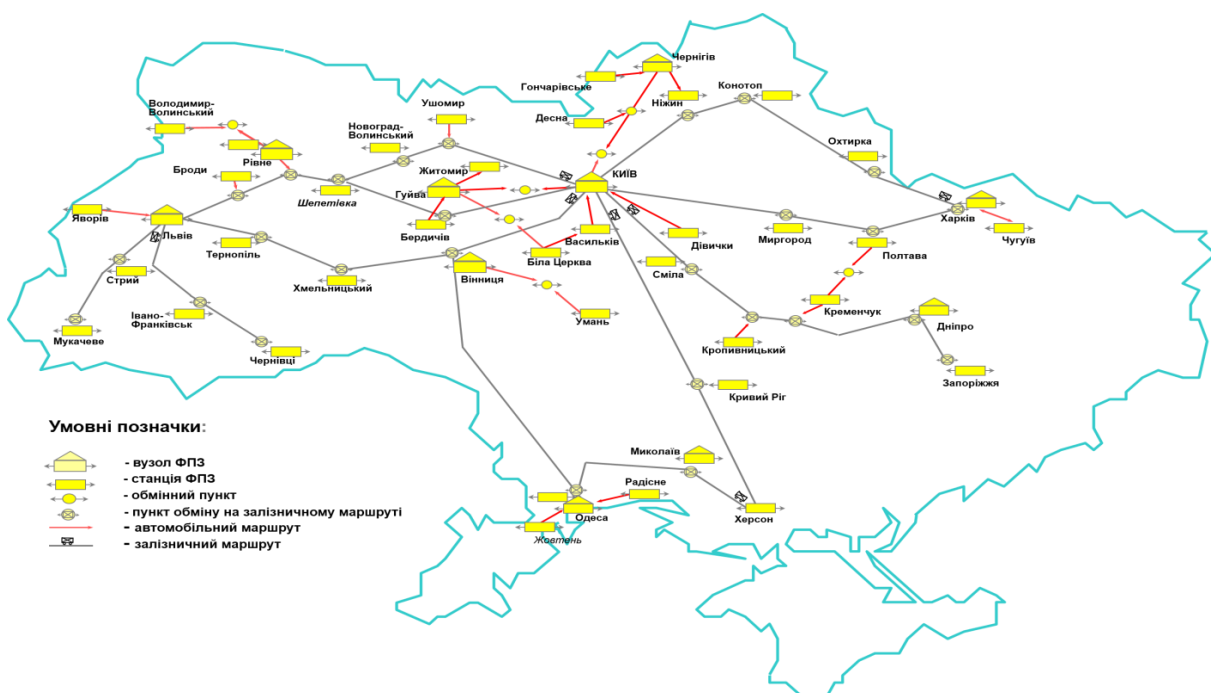

Рис. 1. Схема організації ФПЗ

Рекомендована література

1. Про поштовий зв'язок: Закон України від 28.05.2003 № 10-рп/2003.
2. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2000 № 03. Частина 1.
3. Про затвердження тимчасової настанови з оперативної роботи органів військового управління: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 04.01.2017 № 01. Частина I.
4. Настанови з оперативної роботи штабів, затверджені наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 29.06.2016 № 08. Частина II (військова частина).
5. Про затвердження інструкції про порядок замовлення, виготовлення, поводження з печатками, штампами, та атестатами фельд'єгерсько-поштового зв'язку: наказ Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 644.
6. Інструкції з організації надання органам військового управління, військовим частинам, військовим навчальним закладам, установам, організаціям ЗС України, структурним підрозділам апарату МО України та ГШ ЗС України дійсних та умовних найменувань і правила їх застосування, затверджені наказом Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 646/ДСК.
7. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 09.10.2002 № 80. Частина 2.
8. Про затвердження Інструкції з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 05.02.2004 № 15.
9. Про затвердження Збірника типових комплектів, обладнання та розхідних матеріалів для організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку в органах військового управління, військових частинах, установах та організаціях Міністерства оборони України та Збройних Сил України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 13.06.2016 № 249.
10. Організація військового зв'язку: навч. посіб. — Вид. 2-ге, випр. — К., 2021.
11. ДДП 6-26.22. Настанова «Зі зв'язку Збройних Сил України» від 05.01.2025.
12. Збірник єдиних нормативів і навчальних завдань для військ зв'язку Збройних Сил України. — К., 2017.
13. ДДП 6-106. Настанова «З фельд'єгерсько-поштового зв'язку Збройних Сил України» від 28.12.2024.

Контрольні запитання

1. Який склад основних частини і підрозділів ФПЗ?
2. Що використовується в якості рухомих засобів ФПЗ?
3. Який порядок доставки кореспонденції рухомими засобами ФПЗ?

Організація управління фельд'єгерсько-поштовим зв'язком

Навчальні та виховні цілі: Навчити курсантів основам організації ФПЗ на вузлах і станціях ФПЗ. Сформувати основи і принципи організації, планування, забезпечення та застосування ФПЗ у ЗС України в мирний час та особливий період. Прищепити командирські, практичні навички із забезпечення ФПЗ в тактичній і оперативній ланці управління. Виховувати у курсантів почуття високої відповідальності за забезпечення зв'язку під час захисту своєї Батьківщини.

Навчальні питання:

1. Загальні положення щодо управління ФПЗ.
2. Планування ФПЗ, зміст документів із ФПЗ.
3. Посадові обов'язки осіб військової частини щодо організації ФПЗ.

Виклад основного матеріалу

Вступ

Щоб добре зрозуміти основні положення ФПЗ, ви повинні спочатку зрозуміти основні функції, які він виконує.

Це заняття описує визначення ФПЗ, завдання, які він виконує, вимоги, що висуваються до нього, принципи і способи організації ФПЗ. Значна частина заняття присвячена основним поняттям для подальшого якісного вивчення даної дисципліни.

1. Загальні положення щодо управління ФПЗ

Управління фельд'єгерсько-поштовим зв'язком полягає у своєчасному проведенні заходів щодо організації та забезпечення його надійної роботи в повсякденній діяльності військ (сил) і в ході бойових дій.

Основою управління ФПЗ є рішення командувача військ зв'язку (начальника зв'язку).

Управління фельд'єгерсько-поштовим зв'язком має забезпечити ефективне використання можливостей вузлів, станцій, обмінних пунктів і рухомих засобів, успішне виконання ними завдань щодо розгортання і нарощення мережі ФПЗ та його забезпечення у встановлені терміни і в будь-яких умовах обстановки.

Управління фельд'єгерсько-поштовим зв'язком здійснюється:

у видах ЗС України та оперативних командуваннях — начальником військ зв'язку;

у військових частинах та установах — начальником зв'язку, а там де його немає — начальником штабу (командиром).

Безпосереднє керівництво роботою частин ФПЗ в оперативному командуванні здійснюється помічником начальника зв'язку (начальником зв'язку) з ФПЗ.

Управління фельд'єгерсько-поштовим зв'язком включає:

- підтримання постійної мобілізаційної і бойової готовності підлеглих частин та підрозділів ФПЗ;
- планування ФПЗ;
- підготовку сил і засобів ФПЗ до виконання поставлених завдань;
- забезпечення ФПЗ в ході бойових дій;
- організацію захисту засобів ФПЗ секретних і поштових повідомлень від ЗМУ;
- відновлення резерву і поповнення втрат особового складу і рухомих засобів;
- МТЗ вузлів і станцій ФПЗ;
- виховання о/с в дусі відповідальності за зберігання державної таємниці;
- контроль за організацією і проведенням бойової, гуманітарної та спеціальної підготовки о/с вузлів і станцій ФПЗ;
- контроль за станом ФПЗ у військах;
- узагальнення донесень про приписку і виписку в/ч та установ, вузлів та станцій ФПЗ ЗС України, про зміни пунктів приписки в/ч та установ до вузлів та станцій ФПЗ, підприємств зв'язку для отримання секретних і поштових відправлень.

2. Планування ФПЗ, зміст документів із ФПЗ

Метою та основними завданнями планування організації ФПЗ на операцію є:

- визначення найбільш доцільних способів організації ФПЗ, вибір найбільш ефективних рухомих засобів і визначення оптимальних маршрутів їх руху щодо доставки секретних і поштових відправлень на кожному інформаційному напрямку і на цій основі розробка замислу ФПЗ армійського корпусу;
- визначення завдань вузлам і станціям ФПЗ армійського корпусу, встановлення термінів їх виконання;
- розробка заходів щодо забезпечення високої бойової готовності вузлів і станцій ФПЗ армійського корпусу їх всебічного забезпечення, захисту і відновлення боєздатності;
- визначення порядку і способу управління вузлами і станціями, пунктами обміну армійського корпусу, організації диспетчерського контролю за рухом рухомих засобів і використання електричними засобами зв'язку;

– розробка пропозицій щодо виділення авіаційних та інших необхідних рухомих засобів, які залучаються з військ для забезпечення ФПЗ армійського корпусу;

– визначення порядку взаємодії вузлів і станцій ФПЗ взаємодіючих військ при їх сумісних діях;

– порядок забезпечення ФПЗ під час проведення операції;

– оцінка ефективності ФПЗ, який організується з урахуванням можливої дії ЗМУ та умов ведення операції.

Начальник зв'язку АК при постановці завдань помічнику начальника управління з ФПЗ на планування визначає:

– дані про обстановку;

– місце розміщення, час розгортання і напрямки переміщення ПУ, вузлів, станцій та обмінних пунктів ФПЗ свого та вищого штабу, підлеглих та взаємодіючих оперативних командувань, військових частин та установ. Ким і які авіаційні засоби виділяються для доставки секретних і поштових відправлень;

– час і з ким забезпечити ФПЗ;

– строки і порядок доставки (відправки) секретних і поштових відправлень;

– порядок підключення вузлів (станцій, обмінних пунктів) аеродромів та майданчиків, авіазасобів ФПЗ до ВЗ ПУ;

– порядок інженерного забезпечення, маскування, порядок охорони та оборони вузлів (станцій, обмінних пунктів) аеродромів та майданчиків ФПЗ;

– резерв о/с та рухомих засобів ФПЗ.

Схема ФПЗ відпрацьовується на карті. На схемі відображається:

– розмежувальні лінії між оперативними командуваннями, вгору — одна інстанція, вниз — дві інстанції;

– вихідні положення місць вузлів (станцій, обмінних пунктів), ПУ старших, підлеглих та взаємодіючих військ, а також напрямки їх переміщення;

– з ким і яким способом організується ФПЗ у вихідному районі і під час проведення операції;

– мережа аеродромів і посадочних майданчиків, які можна залучити до базування літаків і вертольотів зв'язку;

– основні елементи системи зв'язку – ПУ, ретрансляційні пункти, через які можна здійснити управління в/ч (екіпажами) ФПЗ.

Графік роботи рухомих засобів ФПЗ розробляється з урахуванням установлених Табелем термінових донесень строків надходження, обробки і доставки бойових документів до вищих і підлеглих штабів.

При його розробці враховується:

– наявність сил і засобів на вузлах (станціях) ФПЗ і виділення авіаційних засобів;

– час надходження, строки внутрішньої обробки і доставки секретних і поштових відправлень у війська;

- час виходу із друку газет видавництв оперативних командувань;
 - протяжність, стан і завантаженість доріг (переправ);
 - експлуатаційні можливості рухомих засобів ФПЗ, протяжність маршрутів;
 - пора року, доби, стан погодних умов і польових аеродромів;
 - бойова, хімічна обстановка на маршрутах руху.
- У розділі розпорядження по зв'язку на організацію ФПЗ вказується:
- порядок, засоби і способи організації ФПЗ;
 - місця розміщення, способи та напрямки переміщення вузлів (станцій, обмінних пунктів);
 - доведення до підлеглих і взаємодіючих частин місць розміщення вузлів (станцій, обмінних пунктів), посадочних майданчиків під час бойових дій;
 - строки і пункти обміну поштовими відправленнями;
 - порядок забезпечення управління вузлами (станціями, обмінними пунктами) ФПЗ;
 - строки подання донесень.

3. Посадові обов'язки осіб військової частини щодо організації ФПЗ

ФПЗ у видах ЗС України, оперативних командуваннях і гарнізонах та контроль за його станом організовують відповідні начальники зв'язку.

Вони зобов'язані:

- організовувати ФПЗ у бойових умовах, на навчаннях і маневрах військ;
- здійснювати постійний контроль за дотриманням установленого порядку забезпечення фельд'єгерсько-поштовим зв'язком у військових частинах та установах, за роботою підлеглих вузлів і станцій ФПЗ;
- організовувати дислопоштовий облік військових частин та установ, своєчасно подавати дислодонесення про зміни приписки військових частин та установ до вузлів і станцій ФПЗ, підприємств зв'язку;
- розробляти мобілізаційні заявки і плани накопичення мобілізаційних запасів; за узгодженням з Державним комітетом зв'язку та інформатизації України, обласними (районними) управліннями зв'язку організовувати періодичні перевірки стану обробки військових секретних і поштових відправлень на підприємствах зв'язку з метою визначення правильності адресування та порядку ведення підприємствами зв'язку обліку приписаних до них військових частин та установ Міністерства оборони України;
- організовувати перепідготовку кадрів запасу ФП спеціальності; розглядати та приймати рішення щодо скарг і заяв військовослужбовців з питань поштового обслуговування та вживати заходів щодо розшуку поштових відправлень.

Начальник зв'язку військової частини (установи) безпосередньо організовує і забезпечує ФПЗ військової частини (установи), виходячи із завдань, поставлених командиром військової частини, начальником штабу, і розпоряджень старшого начальника зв'язку.

Помічник начальника управління (відділення) зв'язку з ФПЗ армійського корпусу підпорядковується начальнику військ зв'язку (начальнику зв'язку) і здійснює планування, організацію та забезпечення ФПЗ в оперативному командуванні, організовує і контролює діяльність вузлів і станцій ФПЗ, повністю відповідає за своєчасну доставку у війська секретних і поштових відправлень.

Командир відділення фельд'єгерів (експедиторів) призначається наказом Начальника вузла (станції) ФПЗ (командира військової частини) з дисциплінованих і морально стійких військовослужбовців, які мають досвід роботи фельд'єгерями і оформлений в установленому законодавством порядку допуск до державної таємниці.

Командир відділення фельд'єгерів відповідає за ретельне та своєчасне виконання покладених на нього та на його підлеглих обов'язків і поставленого йому бойового завдання щодо доставки секретних відправлень, а також за їх повне збереження. Він підпорядковується начальнику відділу (відділення) фельд'єгерського зв'язку, а під час доставки секретних відправлень є прямим начальником особового складу екіпажу транспортного засобу.

Командир відділення фельд'єгерів повинен:

зразково виконувати свої службові обов'язки та домагатися їх виконання від підлеглому особового складу, твердо знати, вміло та сумлінно виконувати вимоги керівництва щодо адресування та оформлення секретних відправлень і супровідних документів до них, а також правила їх приймання, обробки, зберігання, доставки та вручення адресатам;

під час доставки секретних відправлень за маршрутом поводитися з ними обережно та акуратно, не допускати їх пошкоджень;

виконувати всі вказівки військового листоноші військової частини з питань адресування письмової кореспонденції та обміну поштою з військовим листоношею військової частини.

Перед виконанням завдання щодо доставки секретних відправлень командир відділення фельд'єгерів повинен отримати зброю та боєприпаси, перевірити готовність екіпажу та охорони, наявність у нього зброї та боєприпасів, а також готовність рухомих засобів до виконання завдання. Після цього командир відділення фельд'єгерів повинен отримати у начальника відділення ФПЗ посвідчення військового фельд'єгера, мастикову печатку "Для пакетів", металеву печатку виконавця, валізу (портфель).

При отриманні секретних відправлень командир відділення фельд'єгерів повинен:

перевірити правильність адресування та оформлення секретних відправлень і супровідних документів до них;

поіменно звірити секретні відправлення із записом їх у реєстрі;
оглянути справність оболонок, перев'язів, прошивок, печаток і пломб або паперових наклейок з відтисками печаток;

звірити, відповідність печаток і пломб найменуванню відправника;
перелічити секретні відправлення і розписатися у начальника секретного відділення частини за їх отримання із зазначенням кількості, часу та дати отримання;

вкласти секретні відправлення та супровідні документи до них у валізу (портфель), закрити її на замки та опечатати металевою печаткою виконавця;
доповісти начальнику відділу (відділення) фельд'єгерського зв'язку про готовність до виконання завдання та за його вказівкою вибути на маршрут.

Після прибуття до військової частини, вузла (станції, обмінного пункту) ФПЗ або підприємства зв'язку повинен пред'явити Посвідчення військового фельд'єгера (форма 14ФЗ), здати під підпис у реєстрі (форма 1ФЗ) секретні відправлення, отримати за реєстром (форма 4ФЗ) секретні відправлення для своєї військової частини за порядком, що викладений вище.

При виявленні недоліків в оформленні секретних відправлень, що приймаються, або в супровідних документах до них, військовий фельд'єгер вимагає від відправника усунути їх на місці. Якщо недоліки усунути на місці неможливо, то секретні відправлення, що мають недоліки, не приймаються. Неприйняті секретні відправлення викреслюються з реєстру і повертаються відправнику, про що у реєстрі відправник робить відмітку "Вилучено" та виправляє загальний підсумок реєстру. Відмітка про вилучення секретних відправлень і виправлення підсумків завіряється підписом відправника та відтиском мастикової печатки "Для пакетів".

Із пунктів, установлених для здійснення зв'язку, по технічних засобах зв'язку (радіо, телефон) або іншими встановленими способами повинен доповісти черговому по контрольно-диспетчерській служби вузла (станції) ФПЗ про хід виконання завдання, своє місцезнаходження та напрямок подальшого руху.

Після повернення до вузла (станції) ФПЗ командир відділення фельд'єгерів повинен здати начальнику отримані на маршруті секретні відправлення, копії реєстрів на вручені секретні відправлення та посвідчення військового фельд'єгера, а також здати зброю, боєприпаси і доповісти начальнику про виконання завдання щодо доставки секретних відправлень.

Заступник начальника станції ФПЗ, начальник відділу (відділення) ФПЗ:
відповідає за бойову та мобілізаційну готовність, успішне виконання підпорядкованим особовим складом бойових завдань;

за бойову підготовку, виховання, військову дисципліну, морально-психологічний стан особового складу; за внутрішній порядок; за стан і збереження зброї, боєприпасів, бойової та іншої техніки, пального та інших матеріальних засобів;

за стан фінансового господарства;

за всебічне забезпечення частини, стан пожежної та екологічної безпеки; за організацію та здійснення заходів щодо охорони державної таємниці.

Він підпорядковується начальнику станції (вузла) ФПЗ і є прямим начальником усього особового складу станції ФПЗ (відділу, відділення).

Він зобов'язаний :

– безпосередньо керувати роботою Станції (вузла) ФПЗ по обміну поштою, прийому, обробці, доставці секретних, поштових відправлень, телеграм та керувати в бойовій обстановці;

– забезпечити переміщення, розгортання і роботу станції в новому районі дислокації;

– знати місця знаходження пунктів управління, приписаних військових частин, станції ФПЗ та його обмінних пунктів, час доставки та обміну поштою і забезпечити його виконання;

– обладнувати робочі місця і організувати роботу особового складу станції ФПЗ в суворому дотриманні керівних документів;

– розробити і затвердити розпорядок роботи станції ФПЗ, терміни прийому, обробки, доставки секретних і поштових відправлень і телеграм;

– підтримувати в постійній готовності особовий склад і засоби зв'язку до виконання завдань по доставці секретних, поштових відправлень і телеграм;

– особисто проводити інструктаж особового складу перед виїздом (виходом) на маршрути по доставці секретних, поштових відправлень і телеграм та контролювати його роботу на маршрутах;

– давати вказівки начальнику обмінного пункту (вузла) станції ФПЗ та особисто приймати, обробляти та доставляти відправлення з грифом «Особливої важливості», при відсутності начальника станції ФПЗ;

– керувати контролем за правильністю обробки, обліку і видачі секретних, поштових відправлень і телеграм;

– виконувати документальну перевірку отриманих, прийнятих, виданих та відправлених секретних і поштових відправлень і телеграм;

– забезпечити контроль охорони секретних і поштових відправлень;

– за вказівкою начальника зв'язку приписувати військові частини на фельд'єгерсько-поштове забезпечення, про що доповідати керівництву;

– керувати роботою військових поштарів та станом поштового забезпечення особового складу;

– забезпечити зберігання та використання матеріально-технічних засобів ФПЗ та економне використання експлуатаційних матеріалів;

– організувати проведення заходів по захисту особового складу, майна, секретних і поштових відправлень від засобів ЗМУ;

– безпосередньо керувати бойовою підготовкою особового складу станції ФПЗ;

– безпосередньо керувати питаннями розглядання заяв по розшуку та своєчасної доставки секретних і поштових відправлень;

– особисто керувати складанням звітності відділу (станції) ФПЗ.

• *Доставка секретних відправлень частинами ФПЗ ЗС України є виконанням бойового завдання.*

Рекомендована література

1. Про поштовий зв'язок: Закон України від 28.05.2003 № 10-рп/2003.
2. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2000 № 03. Частина 1.
3. Про затвердження тимчасової настанови з оперативної роботи органів військового управління: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 04.01.2017 № 01. Частина I.
4. Настанови з оперативної роботи штабів, затверджені наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 29.06.2016 № 08. Частина II (військова частина).
5. Про затвердження інструкції про порядок замовлення, виготовлення, поводження з печатками, штампами, та атестатами фельд'єгерсько-поштового зв'язку: наказ Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 644.
6. Інструкції з організації надання органам військового управління, військовим частинам, військовим навчальним закладам, установам, організаціям ЗС України, структурним підрозділам апарату МО України та ГШ ЗС України дійсних та умовних найменувань і правила їх застосування, затверджені наказом Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 646/ДСК.
7. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 09.10.2002 № 80. Частина 2.
8. Про затвердження Інструкції з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 05.02.2004 № 15.
9. Про затвердження Збірника типових комплектів, обладнання та розхідних матеріалів для організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку в органах військового управління, військових частинах, установах та організаціях Міністерства оборони України та Збройних Сил України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 13.06.2016 № 249.
10. Організація військового зв'язку: навч. посіб. — Вид. 2-ге, випр. — К., 2021.
11. ДДП 6-26.22. Настанова «Зі зв'язку Збройних Сил України» від 05.01.2025.
12. Збірник єдиних нормативів і навчальних завдань для військ зв'язку Збройних Сил України. — К., 2017.
13. ДДП 6-106. Настанова «З фельд'єгерсько-поштового зв'язку Збройних Сил України» від 28.12.2024.

Контрольні запитання

1. Які загальні положення щодо здійснення управління ФПЗ?
2. Який порядок планування ФПЗ?
3. Який зміст документів з ФПЗ?
4. Хто з осіб військової частини відповідає за організацію ФПЗ?

Порядок та особливості організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку у військових частинах

Навчальні та виховні цілі: Навчити курсантів основам організації ФПЗ на вузлах і станціях ФПЗ. Сформувані основи і принципи організації, планування, забезпечення та застосування ФПЗ у ЗС України в мирний час та особливий період. Прищепити командирські, практичні навички із забезпечення ФПЗ в тактичній і оперативній ланці управління. Виховувати у курсантів почуття високої відповідальності за забезпечення зв'язку під час захисту своєї Батьківщини.

Навчальні питання:

1. Організація ФПЗ в армійському корпусі (ОК).
2. Організація ФПЗ у військових частинах.
3. Особливості організації ФПЗ у видах ЗС України.

Виклад основного матеріалу

Вступ

Щоб добре зрозуміти основні положення ФПЗ, ви повинні спочатку зрозуміти основні функції, які він виконує.

Це заняття описує визначення ФПЗ, завдання, які він виконує, вимоги, що висуваються до нього, принципи і способи організації ФПЗ. Значна частина заняття присвячена основним поняттям для подальшого якісного вивчення даної дисципліни.

1. Організація ФПЗ в армійському корпусі (ОК)

Організація ФПЗ в армійському корпусі (далі — АК) залежить від завдань, які ним виконуються, його складу та оперативної побудови військ, прийнятої організації управління, а також від наявності і стану сил і засобів ФПЗ.

ФПЗ в АК організовується від усіх пунктів управління АК з використанням сил і засобів вузла ФПЗ армійського корпусу і станцій ФПЗ, які розгортаються на ОКП і ТКП, та обмінних пунктів, які виділяються зі складу вузла ФПЗ АК.

До частин і підрозділів ФПЗ армійського корпусу належать:

- вузол (станції) ФПЗ армійського корпусу;
- станції ФПЗ військових частин і гарнізонів;
- відділення ФПЗ деяких військових частин.

Вузол ФПЗ армійського корпусу здійснює приймання від управлінь, відділів (відділень) і служб штабу АК і приписаних до нього військових частин та установ усієї вихідної від них кореспонденції, її обробку і направлення за призначенням, а також доставку і вручення їм отриманих від вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку вхідних секретних і поштових відправлень.

Крім того, вузол ФПЗ доставляє у військові частини та установи всі види літератури і періодичної преси.

У випадках виходу з ладу вузла ФПЗ армійського корпусу його функції виконує станція ФПЗ основного командного пункту бригади, яка підсилюється особовим складом і рухомими засобами за рахунок інших станцій ФПЗ армійського корпусу.

Управління ФПЗ при виконанні заходів територіальною обороною у військово-сухопутній зоні відповідальності АК здійснюється з ТКП або з ПУ територіальної оборони, який розгортається в ППД або на фондах визначеного обласного (міського) військового комісаріату (як виняток, за узгодженням з ОДА на міському (позаміському) ПУ).

Начальник вузла (станції) ФПЗ армійського корпусу підпорядковується начальнику зв'язку армійського корпусу і відповідає за своєчасне розгортання і роботу вузла (станції) ФПЗ, за отримання, обробку та доставку секретних і поштових відправлень.

Зі складу вузла ФПЗ армійського корпусу при необхідності виділяються обмінні пункти.

Для отримання та доставки секретних і поштових відправлень обмінний пункт забезпечується необхідними засобами, майном, виробничою документацією, печатками і штампами вузла, зі складу якого він виділений.

Виділення сил і засобів обмінного пункту визначається залежно від покладених на нього завдань та обсягу робіт.

Обмінний пункт може розгортатися як у спеціальних апаратних ФПЗ, так і в приміщеннях (укриттях), які повинні надійно забезпечувати тимчасове зберігання секретних і поштових відправлень, мати місце для розміщення і відпочинку фельд'єгерів, а також умови для здійснення обміну та оформлення прибутково-видаткових документів.

Начальник обмінного пункту підпорядковується начальнику вузла (станції) ФПЗ армійського корпусу, зі складу якого він виділений і відповідає за своєчасне його розгортання, отримання, видачу секретних і поштових відправлень та їх зберігання. У випадку необхідності начальник обмінного пункту організовує доставку на вузол (станцію) ФПЗ секретних і поштових відправлень своїми силами і засобами.

В окремих випадках, залежно від наявності сил і засобів ФПЗ на ВФПЗ ОК, функції обмінного пункту можуть бути покладені на станцію ФПЗ військової частини (гарнізону) з посиленням її, при необхідності, особовим складом і рухомими засобами за рахунок відповідного вузла ФПЗ.

Станції (обмінні пункти) ФПЗ пунктів управління армійського корпусу організаційно входять до складу вузла ФПЗ армійського корпусу і є елементами вузлів зв'язку цих пунктів управління.

Станції ФПЗ військових частин і гарнізонів забезпечують ФПЗ відповідних штабів і поштовий зв'язок усього особового складу штабів, приписаних до станції військових частин та установ.

Станції ФПЗ військових частин організаційно входять до складу в/ч, які вони обслуговують, але утримуються на самостійних штатах.

Станції ФПЗ гарнізонів утримуються на самостійних штатах і обслуговують військові частини та установи, що дислокуються на території гарнізонів.

З метою своєчасного та правильного направлення секретних і поштових відправлень на адресу оперативних командувань, військових частин та установ, у відділі зв'язку та ІС штабу АК та на вузлах і станціях ФПЗ організовується дислопоштовий облік.

У відділі зв'язку та ІС штабу АК ведуться:

дислосписок вузлів та станцій ФПЗ, які входять до складу АК, з вказівкою, до яких вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку вони приписані на фельд'єгерсько-поштове забезпечення;

дислосписок військових частин та установ, які приписані до вузлів і станцій ФПЗ АК на фельд'єгерсько-поштове забезпечення з вказівкою їх місця дислокації і дати приписки (виписки).

На вузлах і станціях ФПЗ ведуться:

у мирний час:

дислосписок військових частин та установ, які приписані до вузлів та станцій ФПЗ АК на фельд'єгерсько-поштове забезпечення з вказівкою їх місця дислокації і дати приписки (виписки);

дислосортувальна таблиця (форма М) із вказівкою пунктів дислокації військових частин та установ, пунктів їх приписки до вузлів (станцій) ФПЗ або підприємств зв'язку;

у воєнний час:

дислосортувальна таблиця (форма М) за умовними найменуваннями військових частин та установ із вказівкою умовних найменувань вузлів (станцій) ФПЗ або підприємств зв'язку, до яких вони приписані.

Приписка військових частин та установ до вузлів (станцій) ФПЗ або підприємств зв'язку проводиться з метою встановлення стійкого та безперебійного ФПЗ та здійснення своєчасного обміну всіма видами секретних і поштових відправлень.

Приписка військових частин та установ здійснюється до вузлів (станцій) ФПЗ, а у випадках, коли військові частини (установи) знаходяться на значному віддаленні від частин ФПЗ, приписка здійснюється до підприємств зв'язку.

2. Організація ФПЗ у військових частинах

ФПЗ у військових частинах організовується відповідно до: рішення командувача ОТУ (ОУВ), у разі його створення (для самостійного виконання конкретного завдання), рішення командувача АК, розпоряджень (вказівок) начальника штабу з організації управління військами, розпорядження зі зв'язку вищого штабу з урахуванням наявності, стану сил і засобів зв'язку, фізико-географічних особливостей району операції (бойових дій), наявності часу на розгортання системи ФПЗ, можливого характеру впливу противника та інших факторів.

Організація ФПЗ в ОТУ (ОУВ, АК) залежить від завдань, які ним виконуються, його складу та оперативної побудови військ, прийнятої організації управління, а також від наявності і стану сил і засобів ФПЗ.

ФПЗ в ОТУ (ОУВ, АК) організовується від усіх пунктів управління АК з використанням сил і засобів вузла ФПЗ армійського корпусу і станцій ФПЗ, які розгортаються на об'єднаному (основному) КП, ТКП, та обмінних пунктів, які виділяються зі складу вузла фельд'єгерсько-поштового зв'язку ОТУ (ОУВ, АК).

Для забезпечення ФПЗ в операції ОТУ (ОУВ, АК) розгортаються:

вузол ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК);

станції ФПЗ пунктів управління ОТУ (ОУВ, АК);

обмінні пункти, що виділяються зі складу вузлів і станцій ФПЗ;

відділення ФПЗ військових частин.

Вузол ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) призначений для отримання, обробки, доставки та обміну секретними та поштовими відправлення під час виконання завдань з наступних ПУ: об'єданого КП Об'єданого оперативного штабу Збройних Сил; з основного КП, стаціонарного тилового КП штабу АК, станціями ФПЗ військових частин, які входять до складу ОТУ (ОУВ, АК), а також із приписаними до вузла ФПЗ військовими частинами (установами).

Зі складу вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) при необхідності виділяються обмінні пункти.

На вузол ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) покладається також отримання від видавництва армійського корпусу газет, сортування і доставка їх штабам військових частин ОТУ (ОУВ, АК) через станції та обмінні пункти ФПЗ.

Вузол ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) розгортається безпосередньо біля ОКП ОТУ (ОУВ, АК) в районі аеродрому (посадочного майданчика) і під час операції переміщується вслід за переміщенням ОКП ОТУ (ОУВ, АК).

У випадках виходу з ладу вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) на основному (об'єданому) КП його функції виконує станція ФПЗ на ДПУ (для негайного прийняття керівництва та здійснення управління угрупованнями військ (сил), що створені), яка підсилюється особовим складом і рухомими засобами за рахунок інших станцій ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК).

Станції ФПЗ ПУ ОТУ (ОУВ, АК) розгортаються безпосередньо в районах розміщення ПУ і призначаються для забезпечення ФПЗ центрів та груп цих ПУ, а також військових частин, приписаних до цих станцій ФПЗ.

Для обміну секретними і поштовими відправленнями з приписаними штабами, військовими частинами та установами від вузлів і станцій ФПЗ можуть бути розгорнуті **обмінні пункти**.

Вони, як правило, розгортаються на рубежах регулювання, розгортання, вводу військ у бій, переправах, на вузлах зв'язку допоміжних пунктів управління, осьових напрямках ФПЗ, ключових вузлах зв'язку опорної мережі зв'язку ОТУ (ОУВ, АК), на віддалених від вузла (станції) ФПЗ аеродромах, залізничних станціях, морських і річкових портах, на яких здійснюється обмін секретними і поштовими відправленнями.

Для отримання та доставки секретних і поштових відправлень обмінний пункт забезпечується необхідними засобами, майном, виробничою документацією, печатками і штампами вузла, зі складу якого він виділений.

Виділення сил і засобів обмінного пункту визначається залежно від покладених на нього завдань та обсягу робіт.

Обмінний пункт може розгортатися як у спеціальних апаратних ФПЗ, так і в приміщеннях (укриттях), які повинні надійно забезпечувати тимчасове зберігання секретних і поштових відправлень, мати місце для розміщення і відпочинку фельд'єгерів, а також умови для здійснення обміну та оформлення прибутково-видаткових документів.

Начальник обмінного пункту підпорядковується начальнику вузла (станції) ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК), зі складу якого він виділений і відповідає за своєчасне його розгортання, отримання, видачу секретних і поштових відправлень та їх зберігання. У випадку необхідності начальник обмінного пункту організовує доставку на вузол (станцію) ФПЗ секретних і поштових відправлень своїми силами і засобами.

В окремих випадках, залежно від наявності сил і засобів ФПЗ на вузол ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК), функції обмінного пункту можуть бути покладені на станцію ФПЗ військових частин (гарнізону) з посиленням її, при необхідності, особовим складом і рухомими засобами за рахунок відповідного вузла ФПЗ.

Станції (обмінні пункти) ФПЗ пунктів управління ОТУ (ОУВ, АК) організаційно входять до складу вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) і є елементами вузлів зв'язку цих пунктів управління.

Фельд'єгерсько-поштовий зв'язок від ОКП ОТУ (ОУВ, АК) забезпечується силами і засобами вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) і виділеними авіаційними засобами та організовується:

– із ОКП та ТКП ОТУ (ОУВ), з ОКП військових частин першого ешелону оперативної побудови ОТУ (ОУВ), військових частин включених до складу ОТУ (ОУВ) — за напрямками, наземними та авіаційними рухомими засобами;

– з ОКП військових частин другого ешелону оперативної побудови військ ОТУ (ОУВ), з ОКП окремих військових частин, підпорядкованих ОТУ (ОУВ), — за круговими маршрутами, наземними рухомими засобами;

– з ОКП взаємодіючих військових частин і сусідами — за напрямками, силами і засобами вузлів і станцій ФПЗ армійського корпусу і взаємодіючих військових частин, за вказівкою штабу, що організовує взаємодію.

Фельд’егерсько-поштовий зв’язок від ТКП ОТУ (ОУВ, ОК) забезпечується силами і засобами вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) (станції ФПЗ ТКП) і виділеними авіаційними засобами та організовується:

– з ТКП ОТУ (ОУВ, АК), ОКП (ТКП) військових частин першого ешелону оперативної побудови ОТУ (ОУВ, АК) — за напрямками, наземними рухомими засобами;

– з ТКП другого ешелону оперативної побудови військ, з ТКП окремих військових частин, підпорядкованих ОТУ (ОУВ, АК), — за круговими маршрутами, наземними рухомими засобами;

– з ТКП взаємодіючих військових частин і сусідами — за напрямками, силами та засобами вузлів і станцій ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) і взаємодіючих військових частин за вказівкою штабу, що організовує взаємодію.

Реально, враховуючи обмеженість сил та засобів ФПЗ, ФПЗ від ТКП ОТУ (ОУВ, АК) здійснюється з ОКП (ТКП) частин, що проводять операції (ведуть бойові дії) на напрямку зосередження основних зусиль (головного удару), ОКП (ТКП) військових частин, що розташовані поблизу ТКП АК, та тими, які приписані до його станції ФПЗ, переважно по кругових маршрутах або осі;

– з військовими частинами (установами) логістики — за напрямками або круговими маршрутами;

– з ТКП військових частин — через вузол ФПЗ АК та станції (обмінні пункти) ФПЗ військових частин. Термінові секретні відправлення від ТКП армійського корпусу можуть доставлятися безпосередньо на ТКП військових частин засобами станції ФПЗ ТКП АК.

Фельд’егерсько-поштовий зв’язок від ППУ ОТУ (ОУВ, АК) (під час його функціонування) організовується з ОКП військових частин, що ведуть бойові дії на напрямку зосередження основних зусиль (головного удару) чи вводяться в бій для нанесення контрудару, силами та засобами обмінного пункту, який виділяється зі складу вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) та підсилюються вертольотами та наземними рухомими засобами за рішенням начальника штабу ОТУ (ОУВ, АК), — за напрямками.

ФПЗ від ОКП, ТКП, військових частин забезпечується обмінними пунктами станцій ФПЗ військових частин.

ФПЗ із військовими частинами, які не мають своїх штатних підрозділів ФПЗ, здійснюється станцією ФПЗ гарнізону або найближчого штабу.

Оперативні групи (групи) видів (родів військ) Збройних Сил на ОКП військових частин забезпечуються ФПЗ через станції ФПЗ цих військових частин.

ФПЗ із пунктами наведення і цілевказань здійснюють станції ФПЗ зенітно-ракетних бригад (відділення ФПЗ зенітно-ракетних структур).

Враховуючи значне розосередження військових частин Повітряних Сил у смузі ОТУ (ОУВ, АК), необхідно приписувати станції ФПЗ цих військових частин (залежно від району базування) не тільки до вузлів (станцій) ФПЗ Повітряних Сил, але й до вузлів (станцій) ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК). Доставка секретних і поштових відправлень військовим частинам і частинам Повітряних Сил здійснюється відповідно до їх приписки силами та засобами вузлів і станцій ФПЗ Повітряних Сил або армійського корпусу та механізованих (танкових) військових частин.

При забезпеченні ФПЗ в бойових умовах для доставки у війська секретних і поштових відправлень необхідно широко використовувати вертольоти та літаки.

Використання авіаційних засобів планується, зазвичай, на відстань понад 50 км із розрахунку повернення вертольотів (літаків) на посадочні майданчики (аеродроми) за годину до настання темряви.

Виліт вертольотів і літаків вночі дозволяється тільки для доставки бойових документів, що направляються з офіцером зв'язку або фельд'єгерями за особистою вказівкою начальника штабу армійського корпусу. Для виконання таких завдань використовуються екіпажі, які мають дозвіл на проведення нічних польотів.

Для забезпечення виділення авіаційних засобів у відділ перельотів подається заявка.

При призначенні додаткових рейсів, а також при порушенні передбачених графіком строків відправки рухомих засобів, штабам військових частин повідомляється реальний час вильоту вертольотів (літаків), а також виходу в рейс автомобілів та інших рухомих засобів для вжиття з їх боку заходів щодо своєчасного визначення місць їх посадки, зустрічі рухомих засобів та отримання секретних і поштових відправлень.

Приймання вертольотів (літаків) на посадочні майданчики (аеродроми) здійснюється з використанням штатного авіасигнального майна (АСМ-Ш-53) і радіотехнічних засобів авіаційних частин зв'язку, які забезпечують безпеку їх вильоту і посадки. Для вертольотів розмір посадочного майданчика має бути не менше 50 м × 50 м та мати ухил не більше 6°.

Порядок розгортання авіасигнального майна приведений у Додатку 7 до Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку.

Обмін секретними і поштовими відправленнями, що доставляються вертольотами (літаками), може здійснюватися на посадочних майданчиках (аеродромах) або безпосередньо на вузлі (станції) ФПЗ.

На посадочному майданчику (аеродромі) обмін здійснюється силами і засобами обмінного пункту.

Якщо обмінний пункт на посадочному майданчику (аеродромі) не розгорнутий, то зі складу вузла (станції) ФПЗ до терміну, встановленого графіком роботи рухомих засобів, направляється група зустрічі на спеціально

обладнаних автомобілях для надання допомоги фельд'єгерям у розвантаженні та доставці секретних і поштових відправлень на вузол (станцію) ФПЗ.

Забезпечення безперервного ФПЗ вузлом і станціями ФПЗ при переміщенні пунктів управління армійського корпусу передбачає **чітке виконання графіка роботи рухомих засобів досягається:**

організацією приймання, обробки і доставки ними секретних і поштових відправлень при короткочасних зупинках і під час руху;

використанням для доставки бойових документів вертольотів (літаків); своєчасною інформацією про місце розміщення пунктів управління, вузлів, станцій, обмінних пунктів ФПЗ і посадочних майданчиків (аеродромів).

У разі необхідності здійснення управління з іншого району переміщення вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, ОК) разом з оперативним складом ОКП на чолі з командувачем переміщується на ТКП (ПКП) ОТУ (ОУВ, ОК).

Переміщення вузла ФПЗ ОТУ (ОУВ, ОК) з ОКП на ТКП здійснюється, зазвичай, послідовно двома групами з інтервалом у часі. Спочатку на ТКП висувається начальник вузла ФПЗ з оперативною групою. Начальник штабу вузла ФПЗ з основною частиною основного оперативного складу залишається на ОКП та переміщується після прибуття начальника вузла ФПЗ на нове місце ОКП і прийняття ним управління. Після відбуття начальника штабу постійний оперативний склад ОКП на чолі з заступником начальника штабу продовжує роботу як ТКП.

Після переміщення начальника вузла ФПЗ та основного оперативного складу з ОКП на ТКП, останній стає ОКП, а перший починає функціонувати як ТКП.

Для управління вузлом ФПЗ в ОТУ (ОУВ, ОК) може бути організована спеціальна короткохвильова радіомережа.

Для забезпечення контролю за рухом екіпажів рухомих засобів, часом обміну секретними і поштовими відправленнями на маршрутах, а також для постановки їм додаткових завдань організовується контрольно-диспетчерська служба.

Із цією метою в ОТУ (ОУВ, АК) повинна створюватися спеціальна радіомережа на радіостанціях УКХ-діапазону, а також використовуються канали оперативного зв'язку або управління системою зв'язку армійського корпусу.

Для ведення переговорів з питань фельд'єгерсько-поштового забезпечення військ у бойових умовах частини ФПЗ мають бути забезпечені відповідними документами скритого управління (кодованими картами, переговорними таблицями, витягами з таблиць позивних вузлів зв'язку, посадових осіб і т. ін.), необхідними для виконання поставлених їм завдань.

З метою своєчасного та правильного направлення секретних і поштових відправлень на адресу, військових частин та установ у відділі зв'язку та ІС штабу ОТУ (ОУВ, АК) та на вузлах і станціях ФПЗ організовується дислопоштовий облік.

У відділі зв'язку та ІС штабу ОТУ (ОУВ, АК) ведуться:

дислосписок вузлів і станцій ФПЗ, які входять до складу ОТУ (ОУВ, АК), з вказівкою до яких вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку вони приписані на фельд'єгерсько-поштове забезпечення;

дислосписок військових частин та установ, які приписані до вузлів та станцій ФПЗ ОТУ (ОУВ, АК) на фельд'єгерсько-поштове забезпечення з вказівкою їх місця дислокації і дати приписки (виписки).

На вузлах і станціях ФПЗ ведуться:

у воєнний час:

дислосортувальна таблиця (форма М) за умовними найменуваннями військових частин та установ із вказівкою умовних найменувань вузлів (станцій) ФПЗ або підприємств зв'язку, до яких вони приписані.

Приписка військових частин та установ до вузлів (станцій) ФПЗ або підприємств зв'язку проводиться з метою встановлення стійкого та безперебійного ФПЗ та здійснення своєчасного обміну всіма видами секретних та поштових відправлень.

Приписка військових частин та установ здійснюється до вузлів (станцій) ФПЗ, а у випадках, коли військові частини (установи) знаходяться на значному віддаленні від частин ФПЗ, приписка здійснюється до підприємств зв'язку.

Підставою для приписки (виписки) військових частин та установ є атестат ФПЗ, який оформляється та надається військовій частині організаційно-мобілізаційними органами видів ЗС України на підставі директив Міністра оборони України і начальника Генерального штабу — Головнокомандувача Збройних Сил України про присвоєння військовій частині (установі) умовного найменування «Військова частина А0000». Після отримання атестат реєструється штабом військової частини (установи) в книзі обліку печаток і штампів та зберігається у штабі військової частини (установи). Атестат за умовним найменуванням «Польова пошта В0000» зберігається в мобілізаційних кімнатах разом із комплектом печаток за цим умовним найменуванням.

Підставою для приписки (виписки) військових частин та установ, які не мають умовних найменувань (таким частинам (установам) атестат ФПЗ не видається), є письмова заява командира (начальника) військової частини (установи).

Залежно від конкретних умов бойової обстановки, особливостей театру воєнних дій, стану і протяжності маршрутів, терміновості та обсягу секретних і поштових відправлень, а також від установленого часу доставки, використовуються такі рухомі засоби, які найбільш надійно забезпечують управління військами.

При недостатності сил і засобів, значному збільшенні протяжності маршрутів або обсягу секретних і поштових відправлень, що доставляються у війська, вузол і станції ФПЗ армійського корпусу розпорядженням начальника штабу АК можуть підсилюватися особовим складом і транспортними засобами за рахунок військових частин і підрозділів АК. В окремих випадках

за розпорядженням командувача або начальника штабу АК для доставки оперативних (бойових) документів використовуються літаки (вертольоти), танки, бронетранспортери і кораблі.

Секретні і поштові відправлення доставляються, як правило, сумісно на одних і тих же рухомих засобах спеціально призначеними для цієї мети екіпажами.

До складу екіпажів рухомих засобів, звичайно, призначаються фельд'єгер (начальник екіпажу), супровідний поштових відправлень, водій та охорона.

Доставка секретних і поштових відправлень здійснюється із суворою персональною відповідальністю фельд'єгерів за зберігання секретних відправлень, а військових поштарів — за зберігання поштових відправлень. Фельд'єгері, які виконують завдання щодо доставки секретних відправлень, мають бути озброєні, проінструктовані, чітко знати поставлені завдання і бути забезпеченими охороною і транспортом.

Рухомим засобам ФПЗ надається переважне право руху по всіх дорогах і переправах, а також право обгону колон, для чого на них установлюється розпізнавальний знак — прапорець встановленого зразка.

3. Особливості організації ФПЗ у видах ЗС України

Враховуючи значне розосередження військових частин Повітряних Сил у смузі ОТУ (ОУВ), необхідно приписувати станції ФПЗ частин (залежно від району базування) не тільки до вузлів (станцій) ФПЗ Повітряних Сил, але й до вузлів (станцій) ФПЗ АК. Доставка секретних і поштових відправлень частинам Повітряних Сил здійснюється відповідно до їх приписки силами та засобами вузлів і станцій ФПЗ Повітряних Сил або армійського корпусу та механізованих (танкових) бригад.

Обмін секретними і поштовими повідомленням з військовими частинами (кораблями) Військово-Морських Сил здійснюється, як правило, в портах, на пристанях, причалах, а також безпосередньо на кораблях.

Місця і строки обміну секретними та поштовими відправленнями для військових частин видів Збройних Сил України, родів військ та спеціальних військ зі станціями ФПЗ механізованих (танкових) бригад визначаються розпорядженнями зі зв'язку вищого штабу.

Рекомендована література

1. Про поштовий зв'язок: Закон України від 28.05.2003 № 10-рп/2003.
2. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2000 № 03. Частина 1.

3. Про затвердження тимчасової настанови з оперативної роботи органів військового управління: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 04.01.2017 № 01. Частина I.

4. Настанови з оперативної роботи штабів, затверджені наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 29.06.2016 № 08. Частина II (військова частина).

5. Про затвердження інструкції про порядок замовлення, виготовлення, поводження з печатками, штампами, та атестатами фельд'єгерсько-поштового зв'язку: наказ Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 644.

6. Інструкції з організації надання органам військового управління, військовим частинам, військовим навчальним закладам, установам, організаціям ЗС України, структурним підрозділам апарату МО України та ГШ ЗС України дійсних та умовних найменувань і правила їх застосування, затверджені наказом Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 646/ДСК.

7. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерськ-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 09.10.2002 № 80. Частина 2.

8. Про затвердження Інструкції з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 05.02.2004 № 15.

9. Про затвердження Збірника типових комплектів, обладнання та розхідних матеріалів для організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку в органах військового управління, військових частинах, установах та організаціях Міністерства оборони України та Збройних Сил України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 13.06.2016 № 249.

10. Організація військового зв'язку: навч. посіб.— Вид. 2-ге, випр. — К., 2021.

11. ДДП 6-26.22. Настанова «Зі зв'язку Збройних Сил України» від 05.01.2025.

12. Збірник єдиних нормативів і навчальних завдань для військ зв'язку Збройних Сил України. — К., 2017.

13. ДДП 6-106. Настанова «З фельд'єгерсько-поштового зв'язку Збройних Сил України» від 28.12.2024.

Контрольні запитання

1. Як організовується ФПЗ в оперативному командуванні?
2. Чим досягається чітке виконання графіка роботи рухомих засобів?
3. Які особливості організації ФПЗ у видах ЗС України?

Оперативно-технічна служба на вузлах (станціях) фельд'єгерсько-поштового зв'язку

Навчальні та виховні цілі: Навчити курсантів основам організації ФПЗ на вузлах і станціях ФПЗ. Сформувати основи і принципи організації, планування, забезпечення та застосування ФПЗ у ЗС України в мирний час та особливий період. Прищепити командирські, практичні навички із забезпечення ФПЗ в тактичній і оперативній ланці управління. Виховувати у курсантів почуття високої відповідальності за забезпечення зв'язку під час захисту своєї Батьківщини.

Навчальні питання:

1. Документи бойового застосування військових частин ФПЗ.
2. Документи оперативно-технічної служби на вузлах (станціях) ФПЗ.

Виклад основного матеріалу

Вступ

Щоб добре зрозуміти основні положення фельд'єгерсько-поштового зв'язку, ви повинні спочатку зрозуміти основні функції які він виконує.

Це заняття описує визначення фельд'єгерсько-поштового зв'язку, завдання які він виконує, вимоги що висуваються до нього. Принципи і способи організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку. Значна частина заняття присвячена основним поняттям для подальшого якісного вивчення даної дисципліни.

1. Документи бойового застосування військових частин ФПЗ

Для управління військовими частинами ФПЗ у штабах розробляються оперативні (бойові) документи.

Робота командира (начальника) військової частини і штабу ФПЗ з підготовки до бойового застосування військових частин ФПЗ залежить від умов обстановки, отриманого завдання і наявності часу та може проводитися методом послідовної або паралельної роботи, а також комплексно шляхом поєднання різних методів.

Метод послідовної роботи застосовується за наявності достатнього часу на підготовку бойового застосування військових частин ФПЗ і здійснюється на підставі бойового наказу або бойового розпорядження старшого командира. При цьому робота з організації бойового застосування військових частин ФПЗ

проводиться спочатку у вищому штабі, а потім у підпорядкованих військових частинах. Цей метод є основним при завчасній підготовці бою (дій).

Метод паралельної роботи застосовується при обмежених термінах підготовки до бойового застосування військових частин ФПЗ. При цьому організація бойового застосування військових частин ФПЗ у нижчих ланках управління розпочинається після визначення старшим командиром замислу бойового застосування військових частин ФПЗ і здійснюється паралельно на підставі відданих ним попередніх бойових розпоряджень. Цей метод є основним при безпосередній підготовці до бойового застосування військових частин ФПЗ.

Залежно від обстановки та наявності часу послідовність роботи командира (начальника) військової частини ФПЗ може бути й іншою. Незалежно від обраного методу роботи командир і штаб військової частини ФПЗ повинні забезпечити безперервне управління підрозділами, своєчасне формулювання рішення, постановку завдань підрозділам і оперативне реагування на зміни в обстановці. Більшу частину часу потрібно надати підпорядкованим підрозділам для безпосередньої підготовки до виконання завдання.

За формою виконання бойові документи можуть бути текстуальні, графічні, табличні, фотографічні. Текстуальні документи можуть відпрацьовуватись формалізовано або в довільній формі.

Бойові документи у штабах зберігаються у РСО, які розміщуються у сховищах, спорудах (приміщеннях) і спеціальних транспортних засобах.

У вищий штаб повинні надсилатись замисли, плани, накази, донесення та інші документи.

Детальна розробка порядку бойового застосування військових частин ФПЗ й оформлення документів полягає у визначенні послідовності, термінів і способів дій всіх сил та засобів ФПЗ, розподілу їх за напрямками дій та завданнями, деталізації питань взаємодії, управління і всебічного забезпечення, а також у проведенні тактичних розрахунків і розробленні відповідних бойових документів.

В умовах обмеженого часу кількість і зміст бойових документів, які відпрацьовуються під час детальної розробки порядку дій, може скорочуватись.

Організація бойового застосування військових частин ФПЗ включає:

- усвідомлення завдання;
- оцінювання обстановки;
- визначення замислу і завершення формулювання рішення;
- постановку бойових завдань підрозділам;
- організацію взаємодії, управління та всебічного забезпечення;
- інших бойових документів.

Штаб вузла (станції) ФПЗ проводить попередні розрахунки на перевезення і погоджує їх з представниками служби військових сполучень на видах транспорту.

Для скорочення часу на організацію перевезення командир (начальник) вузла (станції) ФПЗ повинен постійно мати задалегідь розроблені формалізовані документи на перевезення різними видами транспорту.

Плануючі документи бойового застосування військових частин ФПЗ, методи роботи штабів військових частин ФПЗ, щодо визначення замислу та формулювання рішення на бойове застосування військових частин ФПЗ детально розкрито в Наказі ГШ ЗС України № 08 від 29.06.2016.

2. Документи оперативно-технічної служби на вузлах (станціях) ФПЗ

На вузлах (станціях) ФПЗ розробляються і ведуться документи оперативно-технічної служби.

До основних документів оперативно-технічної служби відносяться:

– Наказ начальника вузла (командира частини) про організацію ФПЗ і виробничої роботи щодо отримання, обробки, видачі та доставки таємних і поштових відправлень.

У ньому вказується завдання вузлу (станції), кількість і склад чергових змін, та їх завдання, порядок підготовки, інструктажу і заступання чергових змін на чергування;

– Схема розгортання вузла (станції) ФПЗ.

У ній вказується елементи вузла ФПЗ, порядок охорони та оборони вузла (станції) ФПЗ;

– План бойового застосування вузла (станції) ФПЗ.

На ньому вказуються основні та запасні маршрути доставки таємних і поштових відправлень, обмінні пункти, схема контрольно-диспетчерського зв'язку, виконується розрахунок сил і засобів;

– Робоча карта начальника вузла (станції) ФПЗ.

На Робочу карту начальника вузла (станції) ФПЗ наноситься передній край, вузли (станції) ФПЗ, обмінні пункти своїх, вищих, підлеглих та взаємодіючих військових частин та інше;

– Інструкції посадових осіб вузла (станції) ФПЗ;

– Затверджені контрольні строки обробки таємних і поштових відправлень та діючі нормативи на розгортання вузлів (станцій) ФПЗ, апаратних ФПЗ і польових вертольотних майданчиків;

– Журнал обліку отриманих та переданих розпоряджень.

До нього заносяться дата, час і зміст кожного отриманого та відданого розпорядження;

– Журнал доповідей старших команд, які супроводжують секретні та поштові відправлення;

– Наказ-завдання команді, яка супроводжує таємні і поштові відправлення.

У ньому вказується:
час виїзду і повернення з маршруту;
перелік посадових осіб команди, які залучаються до виконання завдання;
транспортний засіб, на якому здійснюється доставка таємних і поштових відправлень;
маршрут доставки та обмінні пункти;
швидкість руху рухомих засобів зв'язку;
порядок про хід виконання завдання.

До Наказу-завдання додаються посадові інструкції членів команди супроводження, карта з нанесеними основними і запасними маршрутами доставки таємних і поштових відправлень, схема службового зв'язку на маршруті під час переміщення.

Наказ-завдання розробляється на кожний маршрут доставки таємних і поштових відправлень;

– Графік виконання регламентних робіт на штатній техніці зв'язку і засобах поштової механізації.

Частина документів оперативно-технічної служби розміщується на планшетах, які покриваються прозорим термостійким (негорючим) матеріалом.

Інші документи оперативно-технічної служби начальника вузла (станції, відділу вузла) ФПЗ зберігаються в папках. За рішенням начальника вузла (станції) ФПЗ можуть розроблятися і вестися й інші допоміжні документи оперативно-технічної служби.

Деталізація документів оперативно-технічної служби на вузлах (станціях) ФПЗ розкривається в Наказі Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2000 № 03 «Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України». Частина 1.

Рекомендована література

1. Про поштовий зв'язок: Закон України від 28.05.2003 № 10-рп/2003.
2. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 21.01.2000 № 03. Частина 1.
3. Про затвердження тимчасової настанови з оперативної роботи органів військового управління: наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 04.01.2017 № 01. Частина I.
4. Настави з оперативної роботи штабів, затверджені наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 29.06.2016 № 08. Частина II (військова частина).

5. Про затвердження інструкції про порядок замовлення, виготовлення, поводження з печатками, штампами, та атестатами фельд'єгерсько-поштового зв'язку: наказ Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 644.

6. Інструкції з організації надання органам військового управління, військовим частинам, військовим навчальним закладам, установам, організаціям ЗС України, структурним підрозділам апарату МО України та ГШ ЗС України дійсних та умовних найменувань і правила їх застосування, затверджені наказом Міністерства оборони України від 28.11.2016 № 646/ДСК.

7. Про затвердження Керівництва з фельд'єгерсько-поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 09.10.2002 № 80. Частина 2.

8. Про затвердження Інструкції з фельд'єгерсько - поштового зв'язку у Збройних Силах України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 05.02.2004 № 15.

9. Про затвердження Збірника типових комплектів, обладнання та розхідних матеріалів для організації фельд'єгерсько-поштового зв'язку в органах військового управління, військових частинах, установах та організаціях Міністерства оборони України та Збройних Сил України: наказ Начальника Генерального штабу Збройних Сил України від 13.06.2016 № 249.

10. Організація військового зв'язку: навч. посіб. — Вид. 2-ге, випр. — К., 2021.

11. ДДП 6-26.22. Настанова «Зі зв'язку Збройних Сил України» від 05.01.2025.

12. Збірник єдиних нормативів і навчальних завдань для військ зв'язку Збройних Сил України. — К., 2017.

13. ДДП 6-106. Настанова «З фельд'єгерсько-поштового зв'язку Збройних Сил України» від 28.12.2024.

Контрольні запитання

1. Визначення ФПЗ —

а) це вид військового зв'язку, призначений для забезпечення управління військами шляхом доставки рухомими засобами штабам оперативних командувань, бригад, військових частин (кораблів), установам, військовим навчальним закладам, підприємствам та організаціям секретних і поштових відправлень (телеграм), а також для створення постійно діючого поштового і телеграфного зв'язку особового складу ЗС України з населенням країни;

б) це рід військового зв'язку, призначений для забезпечення управління військами шляхом доставки рухомими засобами штабам оперативних командувань, бригад, військових частин (кораблів), установам, військовим

навчальним закладам, підприємствам та організаціям секретних і поштових відправлень (телеграм);

в) це вид військового зв'язку, призначений для забезпечення управління військами шляхом задіяння мережі комунікацій, побудований на радіорелейних лініях зв'язку, штабам оперативних командувань, бригад, військових частин (кораблів), установам, військовим навчальним закладам, підприємствам та організаціям секретних і поштових відправлень (телеграм), а також для створення постійно діючого поштового і телеграфного зв'язку особового складу ЗС України з населенням країни.

2. Вимоги, що висуваються до ФПЗ.

- а) Своєчасність. Пропускна спроможність. Безпечність.
- б) Своєчасність. Стійкість. Безпечність.
- в) Живучість. Стійкість. Безпечність.

3. Способи організації ФПЗ.

- а) Напрямок ФПЗ. Мережа ФПЗ., Опорна лінія ФПЗ.
- б) Круговий маршрут ФПЗ. Рокада ФПЗ. Мережа обмінних пунктів.
- в) Напрямок ФПЗ. Круговий маршрут ФПЗ. Вісь ФПЗ.

4. Рухомі засоби ФПЗ:

а) використовуються транспортні засоби частин ФПЗ, військових частин, транспортні засоби, орендовані частинами ФПЗ у державного комітету зв'язку та інформатизації України, Державної адміністрації залізничного транспорту України “Укрзалізниця”, а також авіаційні засоби військово-транспортної авіації ЗС України;

б) використовуються лише в умовах бойових дій, транспортні засоби, орендовані частинами ФПЗ у державного комітету зв'язку та інформатизації України, Державної адміністрації залізничного транспорту України “Укрзалізниця”, а також авіаційні засоби військово-транспортної авіації ЗС України;

в) використовуються транспортні засоби лише орендовані частинами ФПЗ у державного комітету зв'язку та інформатизації України, Державної адміністрації залізничного транспорту України “Укрзалізниця”, а також авіаційні засоби військово-транспортної авіації ЗС України.

5. Мережа ФПЗ —

а) це сукупність засобів доставки (рухомих засобів) ФПЗ та маршрути їх руху, що призначена для приймання, обробки та доставки секретних і поштових відправлень;

б) це сукупність вузлів, станцій, обмінних пунктів, засобів доставки (рухомих засобів) ФПЗ та маршрути їх руху, що призначена для приймання, обробки та доставки секретних і поштових відправлень;

в) це організаційно об'єднані засоби доставки (рухомі засоби) ФПЗ та маршрути їх руху, що призначена для приймання, обробки та доставки секретних і поштових відправлень.

6. До рухомих засобів ФПЗ відносяться:

а) літаки і вертольоти, бронетранспортери, автомобілі, мотоцикли, посильні судна (катери), поштові вагони та інші засоби доставки (транспортування), що використовуються для забезпечення військ (сил) фельд'єгерсько-поштовим зв'язком;

б) мотоцикли, посильні судна (катери), поштові вагони та інші засоби доставки (транспортування), що використовуються для забезпечення військ (сил) фельд'єгерсько-поштовим зв'язком;

в) літаки і вертольоти, бронетранспортери, поштові вагони та інші засоби доставки (транспортування), що використовуються для забезпечення військ (сил) фельд'єгерсько-поштовим зв'язком.

7. Спеціальні апаратні ФПЗ:

а) П-390М2, П-392, П-394;

б) Р-161А-2М, П-240ТМ, П-258-24К;

в) Р-145БМ, П-241ТМ, П-238.

8. Призначення комплексу АСМ-111-53:

а) призначений для позначення аеродромів і посадочних майданчиків, обладнаних у стаціонарних умовах;

б) призначений для забезпечення роботи вузла ФПЗ у польових умовах;

в) призначений для позначення аеродромів і посадочних майданчиків, обладнаних у польових умовах.

9. Вузол ФПЗ армійського корпусу:

а) здійснює контроль усієї вихідної від них кореспонденції, її обробку і направлення за призначенням, а також доставку і вручення їм отриманих від вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку вхідних секретних і поштових відправлень;

б) здійснює приймання від управлінь, відділів (відділень) і служб штабу армійського корпусу і приписаних до нього військових частин та установ усієї вихідної від них кореспонденції, її обробку і направлення за призначенням, а також доставку і вручення їм отриманих від вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку вхідних секретних і поштових відправлень;

в) здійснює приймання від управлінь, відділів (відділень) і служб штабу КОС і приписаних до нього військових частин та установ усієї вихідної від них кореспонденції, її обробку і направлення за призначенням, а також доставку і вручення їм отриманих від вузлів (станцій) ФПЗ та підприємств зв'язку звітної документації.

10. Постійна готовність сил і засобів ФПЗ:

а) характеризується їх спроможністю тимчасово приступити до виконання своїх завдань у будь-яких умовах обстановки;

б) характеризується їх спроможністю негайно приступити до виконання своїх завдань у будь-яких умовах обстановки;

в) характеризується їх спроможністю негайно приступити до оформлення плану бойової підготовки у будь-яких умовах обстановки.